



Budapest, 1874.

31. szám.

Julius 30.

Megjelenik minden **csütörtökön**. — **Előfizetési ár**: egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt. — **Hirdetések ára**: 4 hasábos petit sor 8 kr. Az előfizetési pénzeket a **Szent-István-Társulat** igazgatóságához, a kéziratokat a lapszerkesztőséghez (Lövész-utca 11. sz.) kérjük küldeni.

### Egy divatos betegség.

I.

(M—y.) Vannak a mai társadalmi életnek oly erkölcsi jelenségei, melyek nem egyedül a szigorú erkölcsbíró, de a teljesen apathikus világfi figyelmét is önkénytelen felkeltik, oly erkölcsi betegség symptomái, melyek immár epidemikus természetéről tanuskodnak, oly erkölcsi betegség, mely naponként megkívánja áldozatait, s mely pusztítólag dúl fönt és alant, a gazdagok és szegények, a műveltek és műveletlenek között, mely veszedelmesebb minden koleránál, mert a testen kívül a lelket is megöli, s melyre végül semmiféle egészségügyi bizottság nem terjeszti ki figyelmét, hanem hagyja pusztítani, öldökölni kedvére s még csak eszébe sem jut ez epidemikus bajnak valami módon utját állni.

Igen természetesen, mert erkölcsesegészségügyi enquete eszméjét a mindenható állam még nem ismeri; ha ismerné is, százszorta több gondja van az adóra, vasutakra, boulevardokra, mintsem arra, hogy e mindinkább rémesebb szaporasággal elterjedő veszedelmes betegség ellen föllépjen.

Mert e baj, századunk, helyesebben korunk divatos, epidemikus betegsége az öngyilkosság.

Borzasztó, mivé nótte ki magát rövid husz év alatt e betegség. Ott bujdokol a fővárosok nyomorult viskóiban és fényes palotáiban, ifjunak és öregnek suttog füleibe, a nyomor és fény, jólét és szükség osztályosai nem kerülnek ki figyelmét; örült eszméjét belopja a durva munkás s a művelt, elkényeztetett főrangú kisasszony szívébe; tanácsosul szegődik a keservesen élő kézműves- és a nagy szerepet játszó politikushoz; ott leskelődik a pénzüérek előtermeiben, a kereskedők bureauiban, az üzletemberek boltjaiban s amint a válság órája üt, rögtön ott terem s megragadja áldo-

zatát. Bekopogtat a boldogtalan szerelmesek ajtaján s rémitő alakját oly behizelgőleg nyájassá tudja tenni, hogy a szív betege mint mentő barátot üdvözlí őt. Oh ez ördög nem finnyás; ma a kedvesétől elhagyott szakácsnő, a megcsalt konyhacseléd, holnap a fényes urhölgy és kisasszony körül forgolódik; ma egy rongyos napszámossal jár karöltve, holnap egy elegáns uri emberhez közeledik. Neki mindegy, katona, pap, politikus, hordár vagy szobalány, gazdag vagy szegény, fiatal vagy öreg; minden kor-, osztály-s rangból kivieszi a maga részét. Kérlelhetlen adószedő, mely fölkeresi a kétségbeesetteket s zavartalan incassálja az utolsó megmaradt vagyont, — az életet. Ma itt tűnik föl, holnap ott; valóságos ördögi bűvész, némelykor három, öt helyen jelenik meg egyszerre. És senki sem háborgatja őt foglalkozásában. A napi sajtó közvetve magasztalja őt; el-elszámllálja naponként azok neveit, akiknél vizittet csinált, akiket nyakon fogott, igazolja, helyesli eljárását; feltünteti őt, mint a becsületes emberek jó barátját, a kétségbeesettek édes vigasztalóját, az elvesztett becsület rehabilitatóját, mint egy köpenyt, mely eltakarja a gyalázatot. Midőn szánakozik az áldozat fölött, tömjént gyujt neki, midőn indokolja e rém és áldozata közti szövetséget, magasztalja mindkettőt. Oh a mai sajtó, e derék, művelt, felvilágosodott sajtó, mely nem ismer semmi szentet, nagyot, igazat, mely durva, szemérmetlen, hazug és cselszövő, csak egy iránt őrizte meg udvariasságát, az öngyilkosság iránt.

Hajdanta e rém, nem birt oly roppant kiterjedésű hatáskörrel, oly borzasztó hatalommal, mint napjainkban. Volt egy benső, megtörhetlen erkölcsi erő társadalmunkban, mely lánczraverte őt; s csak az lehetett áldozatává, ki önkényt kereste föl; most a fölvilágosodás elbocsátá őt lánczairól s szabadon járhat fel s alá, — most ő keresi föl az embereket. Azelőtt a józan emberek undora s megvetése járt nyomában, a gyáva-

ság bélyegét hordá magán, most szégyene dicsőséggé lett, s a valódi hősiesség symboluma. Minél felvilágosultabb lett a világ, annál több tért engedte neki.

Kiváltképen a szép egyesült monarchia az, hol e sötét ördög otthon érzi magát. Külföldön is történnék öngyilkossági esetek, de aránylag hazánk népességéhez számítás alá sem eshetnek. És bámulatos, hogy mióta a napi sajtó féktelen iránya a birodalom másik részéről hozzánk átszivárgott, s nálunk meghonosult, mióta a béke, nyugalom, resignatio egy szóval a vallás eszméje idegen hangzásu társadalmunkban, azóta az ember óriás léptekkel siet az önfeledtség, hitetlenség és gyávaság utolsó határához, az öngyilkossághoz.

Egy alkotmányos államban, minő a mienk, s melyben a halálítélet már illusorius, amennyiben ha valamely gonosztevőt a megérdemlett halálra elítélnék is, nem szokták azt végrehajtani, tehát egy államban, hol az élet megőrzésének eszméje szent, — valóban meglepő, hogy az emberek önnönmaguknak lesznek bírói- és hóhéraivá, hol az államfő nem akar ölni, ott az emberek maguk ölik meg magukat, s az állam egyik legfontosabb principiumát lábbal tapodják.

E kettő közt egy benső, rejtett kapocs van. Olvasóinkra bizzuk annak kifejtését. Mi csak a fenforgó tárgy társadalmi oldalánál akarunk maradni.

S épen ez vetteti föl velünk a kérdést: mi oka e borzasztóan elharapózott bűnnek, mik lehetnek e divatos betegség gyógszerei?

Erre akarunk felelni jövő alkalommal.

## A z a j á n l ó l e v é l .

Souvestre Emil elbeszélése.

Magas hóréteg borítja a tájat, a szél élesen füttyölt a lombtalan fák recsegő galyai közt, s bár jóformán délfelé járt már az idő, még sem látott az ember csak egyetlen élő lényt sem az egész néma láthatáron.

Csupán egy gyalogember ballagott a Valognes-ből Briquebec-be vezető uton. Egy erőteljes fiatal paraszt legény volt ez, kinek derült és nyílt tekintete az első pillanatra megnyerő benyomást gyakorolt az emberre. Rajta levő ünneplő ruhája eléggé sejteti velünk, hogy nem munka, hanem látogatás czélja vezeti őt a szomszéd faluba.

Méry Antal Rabou ur kastélyába ügykezett, kinek egy bérbeadandó tanyája volt. Ámde a pályázók száma nagy volt, s az ifju alig merete volna a bérlet megnyerését csak reményleni is, ha a falu jegyzője, Revère ur föl nem bátorítja, s a ha tőle kapott ajánló levélben nem bízott volna.

Ezen ajánló levélre Antal valóban meg is érdemelt annyit, hogy kérelme legalább is figyelembe véssék; mert ez szép bizonyosságát nyújtja annak, hogy nála a bérletért nyújtható aránylag csekély biztosítékot bőségesen pótolja kitarató ügyekvése, értelme és becsületessége.

Már kiemelkedett a láthatár alól a kastély nagy tetőzete, midőn egy fájdalmas kutyavonítás títte meg füleit. Egy az uttól jobbra eső, elhagyott kőbánya üregéből jött e hang. Alig hogy Antal az üreghez ért, an-

nak fenekén egy szegény kis fekete kutyát pillantott meg, félig a hóba temetve.

Midőn a szegény pára megpillantá Antalt, nagy erőlködés közt fölgaskodott a hóban, s megkétyszerézé esdeklő vonításait. Antalban felszólt azon ösztönszerű nemesebb részvét hangja, mely minden szenvedő lény segítségnyújtására serkenti az embert. De különben is úgy tetszett neki, mintha ez állat szomszédnjének, egy szegény öreg asszonynak kutyája volna, kinek ezen eb elveszése bizonyára nagy fájdalmat okozna annál is inkább, mivel a kutya még egyetlen hű társa ez életben. Hogy meggyőződjék, nevéen szólítá; mire e szegény állat farkát csóválta s ismétlé esdő vonításait. Most már nem kételkedhetett többé; körültretekintett, s egy meredek gyalogösvény maradványait pillantá meg, mely a bánya fenekére vezetett; vigyázva megindult tehát a meredek és sima lejtőn, melyen ha elesszik, nem csekély sérüléseket szenvedhetett volna. Kétszer, háromszor megesusva, majdnem elveszté az egyensúlyt, míg végre mégis szerencsésen elérte az állatot. Bizonyára a szegény állat is ily megesusamlás következtében zuhant a mélységbe, mert két első lába erősen meg volt sérülve, a hidegség pedig már-már a tehetetlenségig dermedté.

Antal bal karjára vevé a kis kutyát, jobbával pedig a sikos talajba kapaszkodva nagynehezen kijutott az üregből s folytatá utját.

Rabou ur, ki a tengerészeti pályán tölté életét s tengernagyi ranggal nyugalomba lépett, csak néhány hónap óta lakott a vidéken, de máris mindenféle ismeretes volt nyers, ingerlékeny és mogorva természetéről. Még jósága is oly nyers formában nyilatkozott, mely remegésben tartá környezetét. A legesekélyebb ok miatt indulatba jött, s ilyenkor megközelíthetlen volt, s különbeni szívjóságát ellenszenves modora ugyszólván értéktelenné tette.

Antal, ki hírből már ismerte, nem feledte el a kutyát még az előszobában letenni, s bejelenteté magát, mint Revère jegyző küldöttjét. Az inas hosszasan időzött benn; végre mégis kijött, s ajtót nyitva bemene- telre inté az ifjut. Ez azonban meghökkenve állt meg a küszöbön, amint meghallá Rabou ur szitkolódásait, ki háborgatása miatt dörmögött.

— Hogy a manó vinné el őket! — kiáltott a vén tengerész, — még csak reggelizni sem hagyják az embert.

Azután Antal felé fordulva nyers hangon mondá:

— Nos, mi a baj, mit akarsz?

— Bocsánat tengernagy ur, mondá Antal félénken, majd később jövök el

— Nem, beszélj, ha már itt vagy! — mondá Rabou ur; a valognesi jegyző küld?

— Igen is tengernagy ur.

— Levelet hoztál nekem?

— Igenis, itt van kérem.

A vén tengernagy bizonyos mohósággal vevé kezébe a levelet.

— Teringettét! kíváncsi vagyok, hogy elvégezte-e a kis erdő ügyét?.. Nincs nyugtom, mig az eladási szerződés aláírva nincs kezeim közt. ...

Ezalatt felbontá s figyelemmel kezdé olvasni a levelet, majd gyorsan végig futá szemeivel annak sorait.

— Hogyan, semmi?!... kiálta; még csak meg sem említi!... hogy a manó vinné el!... Ez a sok sehonnai jegyző mind egy szörű ember!... Nem mondott neked semmit?

— Nem, tengernagy ur, semmit.

— Nincs nálad más irás?

— Nincs.

Rabou ur ingerülten az asztalra dobá a levelet s öklével nagyot ütött reá.

— És én még őbenne biztam! — kiálta, — hogy a manó vinné el!... magamnak kellett volna elvégeznem e dolgot. De el is végzem, igen, elvégzem; még ma elmegyek a bíróhoz. Jancsi, eredj, mondd meg, hogy fogjanak be!

Az inas kiment, a tengernagy pedig dühösen fel s alá járt a szobában, különféle változatu szitkokat szórva a jegyző ellen s közbe-közbeszurva változhatlan jó kívánságát:

— Hogy a manó vinné el!

Szegény Antalunk szorongó zavara eközben nőtön-nőtt; csak kalapja karimáját forgatá öntudatlanul, s nem tudta, hogy kimenjen-e, vagy benn maradjon, midőn Rabou ur éles tekintete hirtelen megakadt rajta.

— Hát ez a kamasz honnan jön, hogy ily pocsolnyává olvad?! —

Antal lábaira tekintett és borzadva vevé észre, hogy a fagyos hó, mely a kutya kiszabadítása alkalmával tapadt cipőjére, a meleg szobában mind leolvadt s a piszkos hólé egész tócsát képezett a fényes padló drága szőnyegein. Ki akart sompolyogni az ajtón, de hiába, a baj már megtörtént.

— Hogy a manó vigyen el! förmedt reá a tengernagy — miért jöttél be? mit akarsz?

— Bocsánat, tengernagy ur, mondá Antal a legnagyobb zavarral: csak azért jöttem... csak azt akartam... a bérbe adandó tanya végett jöttem.

— Micsoda tanya?

— A pommeraii tanya, a mely bérbeadandó.

— Hát ezt ki mondta neked?

— De hisz kérem alásson, mindenki azt beszéli.

— Mindenki bolond!...

— Aztán meg Rovère ur is biztosított róla.

— Ugy, tehát Rovère ur azon töri a fejét hogy árendást szerezzen nekem; bizonyosan mert nem biztam meg ezzel!... Tehát ő küld téged?

— Igenis, kérem alásson.

— Mondd meg tehát nekem, hogy nincs szükségem semmiféle árendáskereső emberre. Majd találok én magam is, ha szükségem van reá.

— Ugy tehát, tengernagy ur....

— De meg különben sem kellene nekem az első jött-ment, anélkül, hogy tehetségéről és jó hírnevéről tudnék valamit.

— Hiszen, kérem, épen eziránt irt Rovère ur ama levélben, mondá Antal kissé hátrabban.

— Jól van, jól; ilyen ajánló levelet kap minden jött-ment.

— Oh! Rovère ur sokkal lelkismeretesebb — felelé Antal.

— Talán mert téged ajánlott? — mondá gúnyosan a tengernagy.

Antal elpirult.

— A tengernagy ur el sem olvasta a levelet — mondá.

— Oh, tudom a nélkül is, hogy mi van benne! — folytató Rabou; bizonynyal elmondja, hogy fiatal vagy.....

— Igenis, kérem.

— Tudd meg tehát, hogy nekem meg inkább egy idősebb, de tapasztalt árendás kell. Aztán elmondja, hogy becsületes és szorgalmasabb vagy.

— Igenis, kérem.

— En pedig jobb szeretek egy bitang renyhét, aki teljes biztosítékot képes nyújtani nekem. Mert hiába, a haszonbér mégis csak biztosabban van betáblázva az értékre mint a lelkismeretre.

— És talált a tengernagy ur ily gazdag árendást? — kérdé Antal szomorúan.

— Oh igen — felelé ez; — szomszédom igen előnyös ajánlatokkal kínálta meg, s én elfogadom azokat.

Antal többé semmit sem válaszolt. Bármennyire nehezebb esett is reményeinek megsemmisülése, ő még sem volt azon ember, ki ily nyilatkozatok után csak legkevésbé is képes lett volna erőszakolni a dolgot; röviden kifejezé sajnálatát, s a nyitott ajtón át az előszobába lépett.

Épen ki akart lépni, midőn egy mormogásszerű fájdalmas nyögést hallott. A hang felé tekintve, a szegény kis kutyát pillantá meg, melyről izgatottságában egészen megfélemedezett, s mely nagy erőfeszítéssel ügykezett feléje mászni.

Antal lehajlott, karjaiba vevé őt. A tengernagy, ki mindezt az ajtóküszöbön állva nézte, kérdé tőle, hogy micsoda összetört kis kutya az. Péter röviden elmondá, hogy és mint találta őt az uton.

— Tehát akkor havaztad úgy össze magad? — mondá Rabou ur kevésbé nyers hangon; de hogyan is tehetted ki magad a nyaktörés veszélyeinek egy ilyen nyomorult állatért?

— Mert szenvedett szegény — felelé Péter.

— Hát aztán mit akarsz most vele csinálni?

— Ismerem gazdáját.

— Ugy, most értem; azt reményled, hogy meg fognak jutalmazni érte?

— Bocsánat, tengernagy ur, ez a kutya egy igen szegény asszonyé; de azért megkapom én fáradságom jutalmát.

— És hogyan?

— Oly boldoggá teendem őt!

A tengernagy most jól szemügyre vette a parasztot.

— És te örülsz ennek? — mondá meglágyult hangon. Hogy hívnak?

— Méry Antalnak, kérem alásson.

— Igen, ez azon név, melyet Rovère levelében olvastam... És te a pommeraii tanyát szeretted volna kibérelni?

— Igen tengernagy ur, ez volt vágyaim netovábbja — felelé Antal sohajtva; ott szépen fölnevelhettem volna három gyermekemet.

— Neked három gyermeked van? ez nagy baj lehet rád nézve!

— Baj! — ismétlé Antal; bocsánat tengernagy ur.

— Igen, de el is kell őket tartani!

— Persze hogy el!... de hiszen épen ez ösztönöz a munkára! Csak egy tauyát bérelhetnék, nem volna akkor semmi baj! de hiába, a tengernagy ur is azt tartja, hogy erre munkaösztön és munkaképesség magában még nem elég.

— Sőt én azt tartom, hogy épen ez a fődolog! — felelé Rabou ur.

— De ha az ember biztosítékul becsületénél egyebet nem adhat! s ha még azt sem fogadják el, mert nem ismerik.

A vén tengerész ismét jól szemügyre vette az ifjút.

— Fiu, én téged ismerlek! — mondá.

— Rovère ur ajánlata folytán — felelé Antal.

— Oh nem! — kiálta a tengernagy; azon ajánlat folytán, melyet karjaid közt tartasz.

— Hogyan? ... a kutya....

— Igen, a kutya, melyet fölvetél az uton, mert szenvedett, s melyet hazaviszesz egy szegény asszony-nak, hogy megvigasztald őt... Lásd fiam, nincs oly jegyzői ajánló levél, mely ennyit bizonyítana!... Bámom is én Rovère ur ajánló levelét! Hogy a manó vigye el! Ezen ajánló levél azonban teljesen kielégít, s ezenel kijelentem, hogy a szóban levő tanyát neked adom haszonbérbe.

Antal nem mert hinni füleinek. Rabou ur visszahívta őt szobájába, hol a szerződést elkészítették s rög-tön alá is írták.

Midőn a tengerész később közelebről is megismeré Antalt, mindinkább megszerette, több kedvezményben részesíté, nagyobb kiterjedésű földeket adott neki bérbe, szóval, alkalmat nyújtott neki, hogy egy megérdemelt jó módu életre szert tehessen. Később ő maga is gyakrabban elbeszélte a kis kutya történetét, s nem feledé el mindannyiszor hozzátenni, hogy egy nemes szívet eláruló tett mégis a legjobb ajánló levél az életben.

Francoziából fordította **Karácsonyi Jenő**.

## A játékosok.

(Kép a mexikói életből.)

Nincs ország, hol a kártyajáték annyira el volna terjedve, mint Mexikóban. A miniszterek, tábornokok, dúsgazdag tőzsérek zeneszó mellett játszanak pompás termeikben, hol legtöbbszörre táncolni is szoktak. A veszélyes delej azonban, mely őket idevonzza, nem a zene, nem a tánc, hanem a zöld asztal, honnan mindenhová elhangzik az érez csábító hangja s könnyörtelenül vonja magához áldozatait s mindaddig lebilincseli, míg tönkre nem tette őket.

Az elhagyatott sötét lebujokban, melyeket egy fagygyertya világít meg, indiánok s tönkre jutott ültetvényesek guggolnak s monte-t játszanak. A játék mindenütt el van terjedve, palotában úgy mint a kunyhóban. A gazdag arany-uncziákra, a szegény az utolsó réalra játszik s ha azt elvesztette, nejével s gyermekeivel együtt éheznek.

L

A lenyugvó nap utolsó sugarai egy csinos pueblai salon lengő függőnyeire estek s viszfényök fiatal férfit és ifju hölgyet világít meg. Don Rubio gazdag ültetvényes s még csak tizennyolcz éves neje volt.

Don Rubio legfőlebb harmincz éves lehetett, éke-sen öltözve, barna hajfürtökkel. Kényelmesen szitta papírszivarkáját, miközben pillantásai szép nején nyugodtak. A nő a pamlag mellett állt, méltóság s tekintély tükröződtek nemes vonásaiban. Az ottani divat szerént fekete csipkefátyol omlott le fejről majdnem a földig érve, mi szép arcának érdekes halványságát annál inkább feltünteté.

Néhány perczig álltak így, midőn a nő széket vett elő s azt férje közelébe vonván, szomorú mosolylyal helyet foglalt mellette.

Végre megtörte a esendet.

»Rubio — mondá halkán — kéréssem volna hozzád.«

A férj félretette cigarettjét s hirtelen pir borítá el arcát.

»Édes Rubióm, könyörülj rajtam s kerüld a francia Razine bárót! Hidd el ő vesztetre tör s lépésről lépésre vezet a végromlás felé. Gondold meg kedvesem, hogy én testtel lélekkel csüggök rajtad és te egész éjeket töltesz a játékteremben azon férfival. Oh! valld meg téged oly végtelenül szerető nődek, hogy a birtok, melyet e héten el kelle adnod, nem üzleti, hanem játékadósság áldozata lön! Gyengédtelesség talán tölem, ha téged házasságunk első boldog időszakára emlékeztetlek; oly szép ígéreteid azonban nem teljesültek. Oh mily boldogok lehetnénk! Kérlek, ne játszsál többé. Nem magamért, hanem gyermekünkért esedezem.« — tévé hozzá halk, szemérmes hangon — »Felfoghatod félelmemet, mely bármely tánczvizgalm részegítő gyönyörei között szívemet átjárja, ha meg-gondolod, hogy jókedvet, mosolyt kell szimlelnem, mialatt folyton a szerenesétlen zöld asztal felé irányul tekintetem. Mindennek Razine báró az oka, ő a te csábító! Te jó vagy és szeretsz engem, jól tudom; mindamellert e körülmények közt kimondhatatlanul szerenesétlennek érzem magamat.«

Az ifju nő zokogva veté magát férje karjaiba.

Don Rubio egész bensőjében megrázkódott. Föl-emelé nejének lehajtott fejét, úgy, hogy pillantásaik találkoztak. A férj szeméi könnyekkel teltek meg s becsületére fogadá, hogy többé játszani nem fog.

E pillanatban a szolga belépett s jelentést tön. Sennor Razine báró ur kocsijával vár alant.«

Az ifju nő szép arca halotthalvány lön.

»Mondd, hogy nóm gyengélkedik. Ma nem kocsizom ki s különben is többé nem fogok megjelenni a játékteremben.«

A szolga távozott.

Nejének arca boldog örömtől sugárzott s hálás elégedettséggel férje keblére borult.

Don Rubio boldognak érzé magát. Szilárdan elhatározá, hogy többé játszani nem fog. Nejének teljesen igaza volt; az ültetvényt játékadósság miatt kellett eladnia; de még három ily birtoka volt. Azon-

ban hidegvérűen megfontolá, hogy mily könnyen elveszthette volna ezeket is, pedig kettő ezekből hozománya.

»Es mi lenne sorsa azután? — Szégyen és nyomor!

»Nem, ennyire nem szabad menni a dolognak — kiáltá fel mintegy magánkivül — ne jöjjön soha többé kártya kezembe!«

Lelkismerete tudatá vele, hogy rossz uton haladt. Neje csak tizenöt éves volt, midőn Isten szent oltára előtt vele házasságra lépett. Atyja és anyja már meghaltak. Ő volt mindene — s hogyan teljesítette kötelességeit!? Kétségkívül Raziné báró volt a csábító. Hányszor történt, hogy hazamenés közben karon ragadta s játékhoz vezette őt s csak a fölkelő nap első sugarai adtak jelt a távozásra.

Hányszor találta nejét kisirt szemekkel! Egyetlen panaszhang sem jött soha ajkaira. Csak ma, midőn anyának érzé magát, szedte össze minden erejét, hogy férjét a rossz utról letérítse. Mily szép, mily kedves volt!

Egy örömsugár fénylett az ifju férj szemében.

»Oh mily szép lesz, ha atya leendek! Soha, soha sem teszem magamat méltatlanná e nevezetre! Többé nem játszom, egyedül nőm és gyermekemnek fogok élni!«

## II.

»Jó estét, Sennor Rubio!« kiáltott egy ifju gavalér, ki a főutezán át lépdelt. »Barátoeskám, te egy idő óta nagyon ritka kezdesz lenni, hisz már két hete nem láttalak. S amellet igen udvarias is lettél, kocsimmal jövök érted s te mint tolakodó koldust, inasod által utasítasz el. Mi történt veled? Talán csak nem lettél remetévé?«

»Raziné báró ur, én most egyedül nőmnek élek s a mellett végtelenül boldognak érzem magam!«

»Igazad van, emiatt azonban egy tisztességes ember sem zárja el magát a világtól; ez balgaság volna.«

»Nem zárkózom el, hanem ígéretet tettem nőmnek, hogy többé játszani nem fogok.«

»Ah! ez csakugyan fölséges! Megbolondultál Rubio? Beesületedre barátom e tréfa nagyra nőheti ki magát. Holnap fogadást tetet veled, hogy soha bort nem iszol; holnapután, hogy nem dohányzol; azután, hogy nem távozol soha a háztól és így tovább; — ez valóban remek, hahaha!«

»Nem ugy, barátom — mondá Rubio megszegyenülten — én egy éjjel egy birtokot vesztettem s ily módon néhány nap alatt koldussá lehetnék.«

»Látod, édes Rubióm — mondá Raziné — e tekintetben nődnék teljesen igaza van; azonban tud meg, nem azért játszunk, hogy tönkre juttassuk magunkat, hanem hogy szórakozzunk. Miért játszol oly nagy összegben? Csak kis összeget hozz magaddal a játékterembe, tégy keveset, s ha azt elvesztetted — jól van, akkor menj haza. Azonban iskolás gyermekként hagyni magának parancsolni, — az mégis sok! Nem, nem, ezt semmi esetre sem tűrném! Oly férfi, mint te, nem lehet nejének rabszolgája; szomorú házasság volna az!«

Karonfogva mentek a játékbarlang felé. —

»Én legfőlebb nyolez óráig maradok itt!« — mondá Rubio.

»Ez már más, — igazad van, jól teszed!« viszonzá Raziné ördögi mosolylyal.

Szegény nő! Nem gondolt rá akkor Rubio, midőn a fényesen kivilágított kapun, melynél díszesen öltözött kapus állt, belépett.

Egész csapat hallgatag férfi állt a játékasztalnál. Mindnyájok figyelme csupán a croupier egyhangú szavára, a zöld asztalra s az azon forgó golyóra irányult. Az asztal mindenütt arany és ezüst pénzekkel volt megpakva.

Sajátságos látvány volt ez, amint mindnyájok feszült figyelme egy és ugyanazon pontra irányult. Szenvedélyes, felzigatott, visszataszító külsejű arcok tarka vegyülete volt e társaság, melyben csak itt-ott tűnt fel egyes hidegen számító, álnok játékos.

Sok nő is állt a játékasztal körül.

Rubio még mindig habozott — Raziné, ki ezt észrevette, magához intett egy szolgát, ki nem sokára jégbe hűtött borral tért vissza. Rubiót megkínálta s ő ivott — ivott, örök barátságot fogadván a bárónak.

Rubio tenni kezdett a »rouge et noir«-ra — és nyert. Tovább játszott s mindegyre nyert. Most már vissza kellett volna vonulnia. Az óra nyolezat ütött.

Azonban a nyereség, a bor, a félelem, hogy barátja előtt nevetségessé lesz — nem, nem!

»Száz peso a vörösre!«

»Vörös veszített!«

Ujabb játék.

»Sant-migueli ültetvényem!« — kiáltott Don Rubio. Szótlan csend állt be. A játékszenvedélytől halványan álla ott, sovár pillatásokkal s vérbeborult szemekkel szemlélvén a huzott kártyát.

»Vörös veszített!«

Rubio csöndesen megfordult. Ültetvénye oda volt.

A közeli pohárszéken boros üvegek álltak. Rubio nem vett magának időt, hogy a borból pohárba töltsön, hanem az üvegből ivott.

»La-aquillai nagy birtokom — feketére!« kiálta Don Rubio.

A játékosok csodálkozva pillantottak fel.

»Huszezer pesot a birtokra« — mondá a bankár.

»Jól van!« — viszonzá Rubio, noha az 80,000 peso értékű s amellet nejének hozománya volt.

A játék kezdődött — a golyó forgott, megállt.

»Fekete veszített!«

Rubio mintegy megbénultan állott.

Átkot mormogva ismét a pohárszék felé fordult s ivott, míg öntudatlanul a földre nem esett.

## III.

Közönséges mexikói játékbarlangban vagyunk. A szoba tetőzete s falai egészen feketék a füsttől. A tüzhelynél hosszú asztal áll s azon sörös palaczkba illesztett fagygyugyertya pislog. A tüznél serpenyőben néhány kolbász fő s egy piszkos indián nő kukoriczalepényt készít. Az asztal körül félmeztelen indiánok és katonák üldögélnek, amott a sarokban pedig egy ittas creol hentereg.

A másik szögletben a sok pálinkaivástól rezes arcú egyén ül s keveri a kártyákat, ő e játékbarlang bankárja.

Megnyilik az ajtó és kopott ruhájú száraz ember lép be, — ismerjük régen, báró Raziné. A bankár pedig Don Rubio. Neje már rég a sirban porlik; a halál megszabadítá őt.

Raziné a padra ült.

Lassankint elszálligóztak a vendégek. Alighogy egyedül voltak Rubio és Raziné, — ez utóbbi, mintegy villanyos ütéstől érintve felugrott.

»Tehát halld, most vagy soha!« sugá, mialatt tolvajlámpát von elő zsebéből s a fagygyugyertya még el nem égett darabját beletette.

Rubio nem felelt, hanem ócska pisztolyt vett elő ládájából és piszkos, rosz köpenybe burkolván magát, mindketten nesztelenül kiosontak.

»Azonban Raziné — kérde Rubio reszketve — mi lesz, hogy ha valaki fölébred?«

»Arra való a pisztoly.«

»S ha elfognak bennünket?«

»Óstoba beszéd; az utolsó reált is eljátszottuk, mit tegyünk, talán csak nem halhatunk meg éhen? A gazdag zsidó mitsem vesz észre, néhány nap mulva a salonban játszunk, megbuktatjuk a bankot — s azután el Californiába!«

Rubio meg volt nyugtatva; háborítlanul mentek előre.

Koromsötét éj volt. Csak itt ott pislogott világosság egyes házak ablakaiból s közben-közben a kutyák tompa ugatása szakítá félbe az éj esendét. Az uteza üres volt. Gyorsabban haladtak s egy magányos ház előtt megállapodtak. Ott a fűben egy indián feküdt, ki felemelkedvén halkán megszólalt.

»Minden rendben van, sennor. A zsidó már két órája alszik s az őrjárat nem rég elhaladt.«

»Jól van — mondá Raziné — maradj itt fekvé, s ha a legesekélyebb veszélyt is látnád közeledni, add rögtön tudunkra. Hol a lajtorja?«

»Oda támasztottam, sennor!«

Raziné a hágesóhoz közeledett s lassan felfelé ment, Rubio követte. Raziné épen azon volt, hogy egy ablaktáblát nesztelenül betaszítson, midőn az alant vigyázó indián felkiáltott: »Az őrség jő!«

A halotti esend e váratlan megszakítása megijeszte Rubiót s zavarában a tolvajlámpát elejté, mely az éji esendben messze elhangzó éles zörejjel hullott a földre. Megnyilt egy ablak; Raziné menekülni akart, kiáltások hallatszottak; a házból két félig felöltözött egyén rohant ki. Rubio, leugorva a hágesóról kezökbe került.

Egy férfiú megragadta őt.

Egy villámlás, egy durranás, — s a támadó szétromcsolt koponyával hevert Rubio lábainál.

Nagy zajjal mindenünnen emberek rohantak elő.

»Végre megvan a gazember!« kiáltott egy természetes creol.

Rubio megkötözve elhurczoltatott.

Az indián, ki a veszélyt legelőbb fedezte föl, a sötét éj leple alatt megmenekült.

Raziné az indián figyelmeztető szavára a hágesóról rögtön a ház párkányzatára s innen a tetőre mászott (a mexikói házak ugyanis laposfedelűek) s így szerencsésen az udvarba került, honnan a szomszéd kertben levő házba menekült. A pinczejtó nyitva volt, való-

színűleg a kertész szokta ott eszközeit tartani. Lement a lépcsőkön s lassan leereszté annak ajtaját. Az ajtó becsapódott, hogy soha többé ki ne nyíljk. Több héten át senki sem ment a pinczébe. Végre bizonyos alkalommal a kertész egy már enyészetnek induló hullát talált abban.

Raziné a csapdában, melyben maga fogta meg magát, — éhen halt.

\* \* \*

A törvényszék nagy terme zsufolásig megtelt hallgató közönséggel. Mindenkinek tekintete a vádlottra volt irányozva. — A francia és mexikói katonatisztekéből álló haditörvényszék visszavonult. — Végre csendet kérő hang szólalt meg s lélekzetét visszatartva irányult mindenkinek figyelme az ajtóra. A haditörvényszék tagjai elvégezvén tanácskozásukat visszatértek s elfoglalták helyeiket. Nesztelen csend uralkodott.

Az ezredes most fölemelkedett s tiszta, érthető hangon mondá:

»Don Esteban de Rubio bebonyított rablógyilkosság miatt kötél általi halálra ítéltetett.«

A nép kíváncsisága ki volt elégitve. Rubiót pedig visszavezették börtönébe.

A következő reggelen 1867. február 4-én Pueblában nyilvánosan kivégezték.

E sorok írója is tagja lévén a haditörvényszéknek, e történetet részént az ügyiratokból, részént Rubio valómásából merítette.

(Német eredetiből)

Közli D—II J—s.

## T Á R C S A.

### A tanulás multja Magyarországon.

(Folytatás.)

Az idegen elemeknek tanítókként való szereplése akkor sem szünt meg, midőn a tizenhatodik század közepe táján a protestantismus kezdett lábra kapni.

Maga a protestantismus eszméje a vallási téren újabb kifejezése levén azon régi ellenszenvennek, melylyel a német elem a rómaiság iránt mindenkor viseltetett, mint külföldi szülemény, a magyarok közül is azokat, akik e zászlóhoz szegődtek, többé kevésbbé a külföldhöz kötötte.

A protestáns főurak által alapított kollegiumokban, ha több tanár nem, legalább az igazgató bizonyosan Németországból nagy költségen hozott valamely kitünőbb tudós volt. Opitz, a híres német költő, kinek igazgatására Bethlen Gábor a nagyenyedi kollegiumot birta, nem kivételképen jött honunkba, hanem mint az általános szokás- és divatnak kifejezője.

A protestantismussal egy korban megjelenő juzsuiták, kik a magyarországi tanügy terén nem csak két századon át szerepeltek, hanem a körül maguknak rettenthetlen kitérésük és szorgalmuk által halhatatlan érdemeiket is szereztek, kivált megtelepedésük első szakában, szinte külföldiek voltak, de akik csakhamar iparkodtak a hazafiak sorából fölvett egyének által magukat a magyar nemzettel közelebbi viszonyba hozni.

Végre a külföldről beszivárgó tanítók sorát bezárják a tizenyolczadik és tizenkilenczedik században Magyarország tanügyének oly fontos szolgálatot tevő kegyes-rendiek, kiknek eredete Olaszország éghajlata alatt látott ugyan napvilágot, de nem közvetlenül innen, hanem Lengyelországon keresztül léptek a haza földére és pedig először az éjszaki megyékben, honnan azon arányban huzódtak a déli részek felé, amint a félhold uralmával járó tudatlanság mindinkább kiszorult az országból.

E rövid kimutatás, melyhez még tanügyünk leges-legutóbbi korszakából is hozhatnánk elő egyet és mást, eléggé láttatja, hogy hazánkban valamint egyéb mozgalom, úgy a tanügy terén kifejtett tevékenység is nem a nemzet kebeléből indult ki, hanem külföldi lökés volt és pedig mind a régibb katholicismus mind az újabb protestantismus korában.

Azonban míg a tanítók idegenszerűségét illetőleg művelődésünk mind két szakában ugyanazon tapasztalatra jutunk, addig eltérésre találunk azok minőségének tekintetében.

A katholicismus, midőn a ker. hitet teszi az országok alapjául s az által a lelkeket összefűzni iparkodik, egyszerűsint a tartósság és fönmaradás eszméjét foglalja magában, míg a protestantismus a nemzetiségre fektetvén a főnyomatékot különösen Magyarországon a fölöslás gondolatával áll összeköttetésben. Mert ilyen országban mint Magyarország, ahol annyi külön nemzetiség van, kivált ha még az alkotmányossággal járó többséget is latba vetjük, egyenesen halálos ítéletünket írjuk alá.

Innen kiindulva a katholicismus mindig azt ohajtotta, s a mennyire lehetett meg is valósította, hogy a tanító az egyházi rendhez tartozzék; míg a protestantismus, melynek tulajdonképi papsága nem létezik, mindig a világi elem mellett szavazott.

Egyházi és világi tanító tehát oly két jelszó, mely még eddig eldöntetlen léven, mai napig szerfölött foglalkodtatja a tanügy iránt érdeklődőket.

Nincs itt helye annak, hogy e kérdésre döntőleg válaszoljunk, vagy határozottan azt mondjuk, hogy mihelyt valaki pap azonnal jobban tanít, mint aki világi; de amnyit pártédek nélkül állíthatunk, hogy ha talán más országban nem úgy volna is, nálunk nem csak a vallás, hanem még a nemzetiség is biztosabban van a papi, mint a világi tanítók kezében, mert mivel ezek belső kötelékkel egybefűzött testületet nem képeznek, könnyebben ki vannak téve annak, hogy közjök hazaelenes elemek is vegyülhessenek, míg a hosszas megpróbáltatásokon áteső papi tanítók közt a dolog kevésbé lehetséges.

E gondolatra támaszkodva tehát azon időszak alatt, míg a katholicismus egyedül állott érvényben hazánk határai között, azok akik tanítással foglalkoztak, majdnem kizárólag az egyházi rendhez is tartoztak.

Midőn pedig a tizenhatodik század folytában a protestantismus mindent elvilágiasító törekvése a tanítás terén is érvényesítette magát azáltal, hogy a protestans tanodákban mindenütt világi emberek kezelték a tanítást, a nemzet zömét képző katholicismus megmaradt előbbi meggyőződése mellett s a protestantismusnak a hazát is fölbomlással fenyegető elvilágiasítása ellen hévvel karolta föl azon tanító testületeket, melyek a katholicismust alapul fogadva el, mintegy a haza fönmaradására is nagyobb biztosítékot nyújthattak, milyenek voltak a tizenhetedik században a jesuiták, a tizenyolczadik és tizenkilenczedikben pedig a kegyes-rendiek.

Miután így a tanítók külföldisége s azoknak egyházi

és világi minemősége felől már némi fogalmat merítettünk, átmehetünk ama kitézött kérdésünk fejtegetésére, hogy nemzetünk életének előbbi századaiban ki volt az, aki tanult?

Ha valaki mai napság körültekint és látja, hogy még erőszakkal és kárhatalommal is elhurcolják a gyermeket az iskolába, szinte különösnek találja e kérdést, melyre ma már egyszerre megfelelhetne avval, hogy mindenki; de a tanítás és a tanulás ügyét alaposan érteni akarónak nem lehet csak a jelenkornál megállapodni, hanem ismernie kell, hogy mely utakon jött a tanulás odáig, míg abban mindenki részesülhetett.

Az új hazába betelepülő ősök mind szabadok s egyuttal nemesek lévén, természetes, hogy az elfoglalt földnek birtokosaivá is lettek, míg a hódított, vagy bármi uton fogolylyá tett emberek a szolgák vagyis a jobbágyok közé sorozódtak.

A legrégebbi időben tehát, s jó formán az árpádházi uralkodók alatt mindvégig két osztálya vala a haza lakosságának, u. m.: a nemesek és a jobbágyok osztálya, s így míg a tanulás utja a nemesnek nyitva állott, a jobbágy onnan el volt tiltva.

De midőn azt mondjuk, hogy ekkor csak a nemesnek lehetett tanulni, távol legyen tőlünk az a gondolat, mintha azért minden nemes ember tanult volna; sőt épen a nemesség egész a jelenkorig vagyonára és születésére fölfuvalkodva, némi kivétellel legkevesebb hajlamot sem mutatott a tanulás iránt. A nemesek közül csakis azok tanultak, akik papokká akartak lenni, míg a többiek nem törődtek a tudománnyal.

Azon tanulók, kik szent Gellért csanádi iskolájába jártak, valószínűleg papnövendékek voltak, Könyves Kálmán a papságra készülvén, e körülménynek köszönhette tudományát, míg p. o. Béla herceg Salamon koronáztatásánál még azt sem értette, amit a koronázó érsek mondott: Esto dominus fratrum tuorum. (Légy ura a te testvéreidnek.)

A tanulás fáradoalmaitól való irtózás eredményezte azt, hogy a magyar nemesek házaiknál rendesen egy papot tartottak, ki természetesen latinul írni és beszélni tudván, urának írásbeli ügyeit intézte. Ilyen vala Béla király mellett a névtelen jegyző (Anonymus), Kun László mellett pedig Kézai Simon a hunnok tetteinek írója, és más főurak mellett mások, kiknek neveikről nem maradt fön emlékezet.

De valamint a tanítókra, úgy ezekre nézve is kiterjesztette a protestantismus világiasító hatását; s így míg a katholicus főbkek a protestantismus korában is udvari papot tartottak házuknál, addig a protestans előkelőbbek annak helyét világi emberrel pótolták. Így míg Komjáthi Benedek jesuita udvari papja vala a kath. Frangepán családnak, addig Tinódi Sebestyén íródeákja volt a protestans Török Bálintnak. **Váry Gellért.**

(Vége következik.)

## HETI KRÓNIKA.

A választási törvényjavaslat tárgyalása lassan halad. A múlt héten nagynehezen eljutott a képviselőház a 12. paragrafusig, melynek vitatása heves jelenetekre adott alkalmat. Az ellenzéknek nem tetszett ezen szakasz egyik intézkedése, mely a befizetett adótól tételezi föl a választói jog megadását. Hjah! a köteleességteljesítést nem minden ember szereti, illetőleg az adófizetést nem tartja elengedhetlen polgári köteleességnek, mely nélkül nem lehet polgárjogokat élvezni. A liberalismussal, az adózik fizetésektelenségével, az adók nagyságának elviselhetlenségével védtek ezen intézkedés ellenzői tarthatlan álláspontjokat. Huszár Imre, ki tudvalevőleg a pénzügyminiszterrel, mint

rokonával s a középpárt volt elnökével szorosabb viszonyban is áll, a vita alatt azt mondta, hogy meg van győződve, miszerint Ghyecz Kálmán nem helyesli a 12. szakasz adófizetési pontját. A miniszter, ki akkor nem volt az ülésen, másnap egy fényes beszédben felelt Huszár Imre indirect kihívására s határozottan kijelentette, hogy ő mint pénzügyminiszter nem csak helyesli ezen pontot, de még akkor is ragaszkodnék hozzá, ha összes minisztértársai elleneznék. A szavazás ezen szakasz felett szombaton volt s eredménye az lett, hogy szavazattöbbséggel elfogadtatott.

Most már remélhetőleg gyorsabban fog haladni a többi szakaszok tárgyalása; még csak két oly szakasz van — a választási visszaélések büntetése —, mely hosszabb és erősebb vitát fog előidézni. Ideje volna, hogy a meddő viták és hosszas beszédek helyett higgadtabb és gyorsabb tárgyalás gyorsítaná ezen törvényjavaslat befejezését, s hogy a multheti jelenetek ne ismétlődjenek, mert ezek legkevésbé sem alkalmasak a parlament tekintélyének emelésére.

A hosszan tartó nagy hőséget végre egy jótékony eső némileg enyhítette. Nem csak elverte a nagy port, de jótékonyan hatott a lankadó növényzetre is s különösen a gazdák reményeinek újabb életet adott vetéseik eredménye iránt. Az ország minden részéből jelentik, hogy az utolsó napokban bőséges eső áztatta meg a földeket.

xyz.

### RÖVID HIREK.

— A király ő Felségét f. hó 30-kára várják Bécsbe, honnan a hadügyér kíséretében Csehországba utazik, az ottani hadgyakorlatokat megnézni.

— Király ő Felsége, Albrecht és József főherczeg ő fenségeik a brucki tábornok többször meg fogják látogatni, melynek gyakorlatai augusztus végétől szeptember végeig fognak tartani, s azokban hat honvéd gyalogzászlóalj s egy szőrüteg is részt fog venni.

— Rudolf trónörökös ő fensége őszszel Komáromba és Győrbe jó a nevet viselő 19-dik számú gyalogezred megtekintésére.

— A főmagasságu herczeg-primás f. hó 22-kén vendégével, a bécsi apostoli nuncius Jacobini érsek ur ő excéjával Budapestre jött. A bibornok s a nuncius napközben látogatásokat tőnek a miniszterelnöknél és Trefort miniszternél, kik a primási palotában visszaadták a látogatást, hol többen tették tiszteletüket a nunciussnál. Csütörtökön az egyetem hit-tani kara tisztelgett nála. A nuncius még az nap délután visszatuzott Bécsbe. — A bibornok ő emja, ki a főrendiház csütörtöki ülésében jelen volt, szintén hazautazott csütörtökön.

— Deák Ferencz a mult héten ismét görcsben szenvedett, most már azonban jobban van. Az öreg ur az idén nem megy falura, hanem az egész nyarat a városligeti villában tölteni, mivel hosszabb utat tenni orvosa nem engedi meg. Őszszel a Wenckheim-házba fog költözni, az egyetemtéren, s az »Angol királynő« vendéglőbe, hol husz esztendeig lakott, nem megy ezuttal vissza.

— Konstantin nagyherczeg neje, Alexandra Josefowna nagyherczegnő mult csütörtökön este a »Fiume« nevű bécsi gözössel fővárosunkba érkezett s 45 tagból álló személyzetével a »Hungariá«-ba szállt. Pénteken délután kikocsizott Ürömbe bold. József nádor egykori nejének sirjához,

ki tudvalevőleg orosz nagyherczegnő volt. Szombaton délben meglátogatta a budai várkapólnát, s a főherczegi sirboltban boldogult József nádor, második és harmadik neje s Istenben boldogult gyermekeik sirjaira friss virágokat szórt. Ürömbe is egy kosár friss virágot vitt magával. — Szombaton József főherczeg és neje Klótild főherczegnő ő fenségeik a Hungariában saját lakásán ebédlő nagyherczegnőnél látogatást tettek. A főherczegi vendégek egy óráig időztek a nagyherczegnőnél, azután 7 órakor a nagyherczegnő, József főherczeg és neje az egész udvari kísérettel a Margitszigetre mentek, hol a főherczegi lakban vacsora volt. Hétfőn reggel a gyorshajón elutazott a nagyherczegnő Livadiába.

— Mihalovics József zágrábi érsek ur ő excéja a bécsi fogadalmi templom üvegfestvényei költségeinek fedezésére ezer forintot ajándékozott.

— Kovács Zsigmond pécsi püspök ur ő méltóságának, a hazai ifjuság tudományos képzésének érdekében tett azon áldozatkész intézkedéseért, mely szerént a m. kir. jogakademiákra nézve megállapított új tan- és vizsgálati rendszert a pártfogása alatt álló pécsi joglyceumnál szintén már a bekövetkező tanév kezdetével életbe léptetni elrendelte, a vallás- és közoktatási miniszter ur ő excéja hivatalosan elismerését nyilvánította.

— Császk György szepesi püspök ur ő méltósága f. hó 19-kén történt fölszentelése alkalmából az esztergammegyei segélyalapnak 100, az esztergami szegények segélyegyletének, a kisdodovának s a tűzoltóegyletnek egyenkint 50—50 forintot adományozott.

— Dr. Kovács Sebestyén urhoz Deák Ferencz orvosához az országgyűlés Deák-párti tagjai f. hó 23-kán levelet intéztek, melyben elismerésöknek s tisztelettel párosult köszönetöknek kifejezést adnak Deák Ferencz orvosi ápolása körül tanusított fáradhatlan buzgalmaért.

— Dr. Rómer Flóris egyetemi tanár, ki a szent Benedek-rendből áttétette magát a beszercebányai egyházmegebe, jánosí czimzetes apáttá lett.

— Sartoris Lajos znyováraljai és Petykó Elek újbányai alesperes plébánosok a beszercebányai káptalan tiszteletbeli kanonokjaivá nevezettek ki.

— Heiller Károly apát s pozsonyi plébánoshoz 25 éves jubileuma alkalmából Trefort vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ő excéja f. hó 19-kén üdvözlőiratot intézett, melyben szerenesekívánatait tolmácsolja a jubilansnak, meleg elismeréssel nyilatkozva érdemeiről.

— A kalocsai érseki könyvtárban összesen 30,904 munka van 51,837 kötetben; van több codex; az incunabulák száma 200. A legrégebb könyv 1470-ből van. Sok évszám nélküli régi könyv is található, melyek között talán a nevezett év előtt nyomtatottak is lehetnek.

— A budai várpalotában s a gödöllői királyi lakban több szobát akartak díszesebben berendezni, de az újítási munka ő Felsége rendeletére elmaradt s csak a király dolgozószobáját fogják a várakban új butorzattal ellátni.

— Méhészeti kiállítást rendez Magyaróvárott a mosonmegyei gazdasági egylet az orvosok és természetvizsgálók győri vándorgyűlése alkalmából. A kiállítás augusztus 28—30-ikán lesz s a kormány is több arany és ezüst jutalommal járul hozzá. A bejelentések dr. Rodiczky Jenő tanárhoz intézendők M. Óvárra.

Folytatás a mellékleten.

— Halálozások. Csuzy József budapesti fővárosi mérnök szélhűtésben, 47 éves korában. — Viktorin József visegrádi plébános, ki elmebaj miatt a budai irtalmások körházában volt, a múlt héten egy észrevétlen pillanatban kivégezte magát. — B. Marenzi Antalné született Nemes Mária grófnő f. hó 17-kén 52 éves korában. — Slatkovic József, a gyulafehérvári kir. törvényszék bírása rövid betegség után 32 éves korában.

— Az asturiai herceg a bécsi Theresianumban jó sikerrel tette le a nyilvános vizsgálatokat s vasárnap elutazott anyjához, Izabella exkirálynőhöz Párisba. A jövő évben, miután a theresianumi háromévi távfolyamot már befejezte, vagy Angliában vagy Münchenben fogja hallgatni a katonai tudományokat. — Rochefortnak, a hirbedt communitasforradalmárnak orvosai azt tanácsolták, hogy egészsége helyreállítására a karlsruhi fürdőt használja. Rochefort állítólag már folyamodott is engedélyért az osztrák-magyar külügyminiszteriumhoz. — A londoni Coventgarden színházban múlt héten nagy Mozart-hangverseny volt a salzburgi »Mozarteum« javára Patti Adel főközreműködése mellett. Az előadás igen szépen fejlődött. — Az izlandi ezredéves ünnepélyre egy hajóhad kísérte a dán királyt Kopenhágából. — A bajor tudományos akadémia az egyiptomi alkirályt megválasztotta tiszteleti tagjává. — Harminczöt aristocrata nő ült a napokban Németországban a burgsteinfurti törvényszék előtt a vádlottak padján. Az ellenök emelt vád alapját egy f. évi február 3-ikán dr. Brückmann münsteri püspöknek átnyújtott föllirat képezte, melyben erős kifejezések fordultak elő a német kormány eljárására vonatkozólag a katolikus püspökök ellen. Eredetileg 52 hölgy ellen emeltek vádat, de 17 ellenében fiatal koruk miatt elejtették és Solms-Braunfels hercegnő ellenében külön eljárás rendeltetett el. Két grófnő 200 tallérnyi, a többi hölgyek pedig egyenkint 100 tallérnyi bírságra vagy ennek megfelelő fogságra ítéltettek.

Ajánljuk a »Katholikus Hetilap«-ot a tisztelt olvasó közönség becses pártfogásába. Előfizetheti a július—decemberi félévi folyamra: **2 frttal**; a július—szeptemberi negyedévre: **1 frttal**. A kiadóhivatal még néhány egészségévi példánnyal is szolgálhat **4 forintért**. Az előfizetési pénzek a Szent-István-Társulat igazgatóságához küldendők (Budapest, IV. kerület, Lövész-utca, 11. szám).

### MINDENFÉLE.

**Jó reggelt Martius.** Midőn I. Lajos bajor király 1825-ben trónralépett, már jókora segély állt készen ama délamerikai expedíóra, melyet atyja I. Miksa akart felszerelni. Lajos azonban határozott ellensége volt a tudományos gyűjteményeknek, különösen pedig a herbariumnak, melyet száraz rövidséggel »szénának« nevezett. Midőn Lajos uralkodni kezdett, az expedíó a rendek által engedélyezett százezer tallérnak egy ötödét már felhasználta. A fiatal uralkodó Spix és Martius uraknak, kik az expeditio élén állottak, többé egy fillért sem akart adni, s midőn a 80,000 tallérért folyamodtak, kérelmeket el is utasították, a pénzt művészeti célokra akarván fordítani. A dolog perre került s Lajos elvesztette. Boszuságát azonban igen eredeti módon érezte az expeditio győzelmes fejeivel. Midőn Spix és Martius az expedíóból visszatértek, a király többször találkozott velök, s egy alkalommal éppen Spix jött

vele szembe. A király melléje lépett s vállára ütve, így szólott hozzá: »Jó reggelt Martius! Hogy van? Mit csinál Spix ur? Ennek az ostoba embernek a szénája 80,000 talléromba került!« — »Felség! én magam vagyok az a Spix« — válaszolta a megszólított. — »Ugy? No nem tesz semmit. Jó reggelt!« — S e sajtóságos üdvözlések tovább is folytak, míg Spix néhány év múlva a kolera áldozata lett. — Fényesen, teljes diszszel temették el. — A király másnap találkozik az életben maradt Martiussal. »Jó reggelt édes Spix! Hogy van? Tehát meghalt Martius! Ostoba ember volt! A szénája nagyon sok pénzembe került: 80,000 tallérba.« — »Felség, Martius én vagyok és még élek, míg Spixet tegnap eltemették.« — »Ugy? Nem tesz semmit! Jó reggelt!«

**A megfagyott fű befolyása a tejre.** Néhány sajtgyárban, írja a »Bern. Bl. f. Landw.« a tavasszal sajtóságos észrevételt tettek. A megfagyott fű élvezése a teheneknél tudillik azt eredményezte, hogy a tej elvesztette vajtartalmának legnagyobb részét s a rendesnél sokkal kevesebb vajat adott; ellenben annál gazdagabb lett sajtjartalma, mely a vaj hiányát teljesen pótolja. Régi tapasztalt sajtsinálók állítják, hogy soha sajtgazdagabb tej nem került kezökbe mint 1874. május hónapban.

**Különös divat.** Madridban a jó tönushoz tartozik, hogy az előkelő hölgyek fehér kecskével jelennek meg a sétányokon és utcákon, mi ott épügy divatos, mint nálunk a kutyatartás. Ha a hölgy gyászol, úgy a kecskének is feketének kell lenni. Ezen öl-kecskék szalagokkal és virágokkal vannak földiszítve; és minél gazdagabb a hölgy, annál icsillogóbb a kecskék diszítése. Sőt láthatni kecskéket gyémánttal kirakott nyaklánczsal is.

### IRODALOM.

— Megjelent s beküldetett: »A szentségek szentsége azaz az Istenember Jézus Krisztus valóságos jelenléte az Oltári szentségben.« Hiteles kútfők s különösen b. e. néhai Egy Lajos jeles kéziratai nyomán megdönthetetlen védelvekké kimutatva és megfejtve Munkay János esperes plébános által. A ft. esztergami érseki hatóság jóváhagyásával. Budapest, 1874. A »Hunyady Mátyás« intézet nyomása. A 410 lapra terjedő, 8-rét alaku s csinnal kiállított munka ára 1 forint. Szerző neve sokkal ismertebb, hogysem műve dicséretünkre szorulna. Az ő neve maga a legjobb ajánlat.

— A csanádi növendék-papság magyar gyakorló iskolája lefordította Zettler Károlynak a »Csanádi boszu vagy az 1873. évi földrengés Calabriában« című regényét, mely a napokban került ki sajtó alól. A 27 ivre terjedő mű erős vonásokban festi Déli-Olaszország népének jellemét, s érdekesítő jelenetekben tárja elének annak életét. E regényben nem csak egy erkölcsi alapra fektetett történet alakjai játszószék le előttünk szerepeiket, de az olvasó úgyszólván tanulságos néprajzi ismertetést is vesz benne. A mű valláserkölcsei célja bebizonyítani, hogy az isteni gondviselés nem engedi veszni az erényt, s az igazság diadalmaskodik a bűn felett. A fordítás gondos, a nyelvezet hibátlan. Ajánljuk tisztelt olvasóink figyelmébe és pártfogásába. A fényesen kiállított s 424 lapra terjedő kötet ára csak 1 frt 20 kr. Megrendelhető a csanádi növendék-papság gyakorló iskolájánál Temesvárott, vagy pedig a csanádegyházmegyei könyvnyomdában.

# TÁRSULATI ÉRTESITŐ.

## Szent-István-Társulat.

### Kimutatás

A Szent-István-Társulat igazgatóságához beküldött pénzekről. frt kr.	
Kubriczky András alesp. taksonyi plébános . . . . .	32 70
Venczell Károly tatai káplány . . . . .	10 —
Jánovszky János besztercebányai püspöki dísznök . . . . .	53 55
Simon Endre alesperes, kerellő-szentpáli pléb. . . . .	19 —
Horváth József szerencsi plébános . . . . .	6 30
Szabados Antal kalocsai papnöveldei aligazgató . . . . .	88 20

Most jelent meg Berlinben  
és a Szent-István-Társulat ügynökségében (Bu-  
dapest Lövész-utca 11-dik szám alatt) meg-  
rendelhető:

## Pápa-Album

vagy:

### IX. PIUS PÁPA,

a porosz (német) püspökök és azok védői.  
(24 fénykép ára darabonként 10 kr.)

1. IX. Pius pápa. 2. Ledochowsky gróf, poseni érsek.  
3. Melchers, kölni érsek. 4. Dr. Forster, boroszlói püspök.  
5. Eberhard trieri püspök. 6. A limburgi püspök. 7. Az  
eichstädti püspök. 8. Majunke P. szerkesztő. 9. Schor-  
lemmer-Alst, képviselő. 10. Mallinkrodt képviselő. 11.  
Windhorst, képviselő. 12. és 13. A két Reichensper-  
ger. 14. Marwitz kulmi püspök, 15. Namszanowszki,  
a porosz hadsereg volt püspöke. 16. Raess strassburgi püs-  
pök. 17. Beckmann osnabrücki püspök. 18. Sommerwerk  
hildesheimi püspök. 19. Krementz ermelandi püspök. 20.  
Bernard münsteri püspök. 21. Ketteler báró, mainzi  
érsek. 22. Martin, paderborni püspök. 23. IX. Pius pápa  
és követői. 15 arc- és 1 csoportkép látogatásijegy-nagy-  
ságban. 24. Péter bárkája, allegorikai kép Jézus Krisztust  
és IX. Pius pápát ábrázolva.

Minden fénykép egyenként is kapható.

Azon t. cz. megrendelőnek, kik mind a 24 fényképet egyszerre  
rendelik meg, kívánatra egy nagyítóüveggel ellátott díszes  
Album-mal szolgálhatunk, melyért külön 1 frt 60 kr. lenne  
utánfizetendő.

A fényképek s az album ára együttesen 4 fr.

Megrendelések gyorsan és pontosan teljesíttetnek.

**Előfizetési felhívás.** Cantú Caesar  
világtörténelméből az előfizetőknek szétküldött tizen-  
harmadik kötetével (XVI. könyv 2. füzet) a VII. elő-  
fizetési folyam befejeztetett. Ezennel előfizetés nyitattik  
a sajtó alatt levő VIII. folyamra 3 frt 15 krral. Az  
előfizetési díjakakat méltóztatassanak a t. cz. előfizetők az  
illető tiszteleti tagoknak beszoigáltatni.

A Szent-István-Társulat igazgatósága.

## A t. közönség figyelmébe ajánljuk a következő munkákat:

(kaphatók a Sz.-István-Társulat ügynökségében — Budapesten  
a Lövész-utczb 11. szám alatt.) frt kr.

Pázmány, imakönyv bőrkötésben arany metszés.	1 80
Lelki manna, papir kötésben . . . . .	— 35
" " vászon " . . . . .	— 53
" " bőr " arany metszettel . . . . .	— 80
Miklósovich, Szent ösvény. Imakönyv bőrkötés- ben arany metszéssel . . . . .	1 —
Molnár Vid Bertalan, imák és intelmek a ma- gyar katolikus hadfiak számára kötve . . . . .	— 30
Imakönyvek rabok használatára . . . . .	— 50
Tóth Károly, istenfelő gyermek — imakönyv — " " " " vászonkötésben . . . . .	— 36
" " " " papirkötésben . . . . .	— 30
" " " " bőrkötésben . . . . .	— 50

(Ugyanez német nyelven is kapható).

## Hirdetések.

### Magyarhonban

legbővebben fölszerelt gyári-raktár

## Misemondó ruhák

és egyházi-szerekkel

római katolikus és görög rítusban.

### Misemondó-ruhák,

Dalmatikák, pluvialék,

albák, rochette,

zászlók, lobogók stb.

### Monstranzok, kelyhek,

ciboriumok, füstölők,

lámpák, gyertyatartók,

tüzaranyozott, chinaezüst-

és próba-ezüstből.

### PONTIFICÁLÓ ESZKÖZÖK

leggazdagabb kisereléség.

## OBERBAUER ALAJOS,

váci-utca 15. szám, Budapesten.

(13—35.)



Kiadja a Szent-István-Társulat (Lövész-utca 11. dik szám.) — Felelős szerkesztő **Ágoston Antal.**

Budapest, 1874. Nyomatott az »Athenaeum« nyomdájában (Barátoktere Athenaeum-épület.)